

SIR MICHAEL CAINE ȘI ȘCOALA BRITANICĂ... ÎN VIAȚĂ ȘI... ÎN ACTORIE

Irina Ionescu

După o carieră în teatru și în cinematografie (70 de ani petrecuți în industria filmului), două premii Oscar și titlul nobiliar de cavaler pentru merite artistice, Sir Michael Caine (n. 1933) – un actor britanic excepțional și exponențial, care merită atenție în orice școală de actorie, pentru rolurile interpretate sau măcar pentru stilul și „farmecul său londonez atât de fin“ (p. 23) – combină în volumul *Arta de a asculta și alte lecții de viață* stilul memorialistic și concluziile la care a ajuns, gânduri despre meserie și despre *măiestria* de a trăi, exprimate sincer, cu răbdarea, detașarea și înțelepciunea senectuții, dar și cu avantajul celebrității care poate spune tot ce are de spus.

Descoperim aspecte biografice, amintiri legate de marii cineaști pe care i-a cunoscut/ îi cunoaște – *Marlene Dietrich, Spencer Tracy, Jack Lemmon, Sean Connery, Woody Allen, Christopher Nolan, Jack Nicholson*, dar – cele mai interesante – sunt experiențele formatoare trăite de Sir Michael Caine. Povestea unei deveniri de succes, din care se detașează clar valorile în care a crezut, în care crede și pe care le transmite mai departe celor în căutare de repere sau confirmări.

Arta de a asculta și alte lecții de viață este o carte pentru toți cei care vor să facă ceea ce le place, cu disciplină și cu „sentimentul că au un scop“ (p. 31). Să creeze, să descopere viața și lumea. Și dacă muncesc din greu și au un noroc extraordinar, să devină bogați și faimoși. Sir Michael Caine crede că „cel mai bun lucru când ai celebritate și succes nu îl reprezintă banii, faima, noii prieteni extraordinari sau cele mai bune locuri din sală, ci libertatea de a alege“ (p. 277). Libertatea de a

face într-adevăr ce îți place, cu privilegiul de a opta, fără nici un fel de constrângere.

Sfaturile celebrului actor au forța de a deschide drumuri pentru care este nevoie de curaj și determinare: „găsește ceva ce vrei să faci și învață cum să o faci cât mai bine“ (p. 34). Sau: „să-ți urmezi visurile. Să cauți aventura, să te îndrăgostești, să-ți asumi riscuri“ (p. 35), conform unor replici din filmul *Ultima dragoste a domnului Morgan*, în care a jucat Sir Michael Caine.

Se mai vorbește în volum despre șansa miraculoasă de a fi la locul și momentul potrivit și despre convingerile că: „dacă ți s-a dăruit iubire, și tu o poți dăruia altora“ (p. 23), „oamenii nu sunt întotdeauna ceea ce par“ (p. 24), „nimeni nu ajunge prea departe fără prieteni – acei oameni care te apreciază pentru cine ești și care au grijă de tine. (Sau, dacă totuși ajunge, drumul nu mai este la fel de amuzant)“ (p. 27).

Plecat din cartierul londonez Elephant and Castle, o zonă foarte săracă în anii '60, ce l-ar fi putut atrage foarte ușor pe căi la limita legii sau chiar împotriva ei („sunt dovada vie că, indiferent de unde pornești în viață, poți s-o faci. Cu accent pe *poți* [...]“, p. 15), Sir Michael Caine spune, în fapt, o poveste clădită pe valorile societății britanice – muncă asiduă și continuă, competență, profesionalism, educație și politețe (eleganța de a nu pune în dificultate pe nimeni și de a nu crea probleme), disciplină, încredere, importanța mentoratului și a modelelor care pot inspira și schimba cursul vieții unui tânăr, „găsirea puterii interioare“ (p. 133), valorificarea oportunităților și sesizarea unei părți bune în orice – oricât de tragic ar fi, determinare, construcția de la ceea ce ai („dă-ți seama de ce poți pornind de la ce ai“, p. 19), dedicarea totală momentului prezent și concentrarea pe ceea ce urmează, nerenunțare în fața dificultăților, modestie, camaraderie, competiția doar cu sine însuși – pentru că ceea ce trebuie urmat este visul (parcursul pe cont propriu), nu concurența, învățarea din orice nereușită sau eșec ș.a.

Sunt puternic subliniate: necesitatea reinventării, prin reevaluarea punctelor forte, dorința de a lucra și de a învăța doar de la cei mai buni. Dar nu lipsește nici discursul despre șanse, pentru care cea mai bună atitudine se reduce la:

„Fii pregătit! Recunoaște-le! Prinde-le! Folosește-le! Fii norocos: fii pregătit“ (p. 46), dat fiind că „norocul îi preferă pe cei pregătiți“ (p. 50), „pe cei concentrați, pe cei care muncesc pe brânci și pe cei rezistenți ca o minge de cauciuc“ (p. 51). Altfel spus, „nu aștepta să vină șansele la tine: du-te tu și ia-le!“ (p. 72). Fără niciun pic de frică de eșec.

„Dacă ești tânăr și abia începi o carieră, să nu eziți, să nu fii speriat. Sari imediat. Mergi mai departe. O să vină și vremuri mai bune, iar tu o să iei parte la ele.“ (p. 291)

În *actorie*, Sir Michael Caine mizează – din nou – pe foarte multă muncă/ pregătire (după un somn bun și planificarea etapelor zilei/ anticiparea problemelor, prin schițarea unui plan de rezervă – fiindcă îndeplinirea cerințelor de bază dă încredere, care produce relaxare și apoi interpretare credibilă) și pe punctualitate, pentru ca rolurile să pară firești, iar actorii să fie, nu să interpreteze: „Repetă până sună natural. Repetă până *este* natural. Dacă nu te poți convinge pe tine, cum crezi că o să covingi pe altcineva?“ (p. 50). Doar munca serioasă/ profundă și continuă (concentrată) aduce experiență și, odată cu ea, încrederea în sine și rolurile mari („încrederea vine din experiență plus pregătire“ (p. 110).

Mai aflăm că: „mereu analizez oamenii“ și „[...] tot timpul învăț meserie. Am învățat la cursuri, citind, privind, furând (însă doar de la cei mai buni). Dar cel mai mult am învățat și continui să învăț din ceea ce fac“ (p. 85).

„În cinematografie există o mulțime de mici chestiuni tehnice și două mari lucruri: trebuie să ascuți și să reacționezi; și trebuie ca totul să pară real“ (p. 119). O meserie în care este important să știi de la cine și când să primești indicații și pe cine să ignori.

„Eu nu am reacții exagerate. Am observat oameni care se confruntau cu emoții colosale în viața reală și am învățat că, în perioade de maxim stres sau dezastre și, mai des, în momente de o bucurie imensă, nu avem o reacție imediată. Există de obicei o clipă sau două de vid, timp în care procesăm șocul. Abia după aceea începem să ne familiarizăm cu noua noastră lume“ (p. 121). „*Interpretarea* merge în teatru, unde totul trebuie să fie mare și amplu și unde trebuie să-ți amplifici vocea astfel încât să ajungă până în ultimele rânduri,

chiar și în scenele mai liniștite. [...] În filme totul trebuie să fie delicat și natural“ (p. 122).

„Jumătate din interpretare presupune să ascuți. Iar cealaltă jumătate, să reacționezi. Ascuți și reacționezi [...]“ (p. 129). „O interpretare realistă vine dintr-o ascultare profundă și o reacție sinceră“ (p. 131).

„Scopul întregii pregătiri este ca, odată ce ajungi pe platou, să reduci considerabil posibilitatea ca un lucru să meargă prost și să-ți transformi starea mentală, trecând de la o teroare cumplită la o disponibilitate lucidă. [...] Dacă sunt pregătit, pot să dau tot ce am mai bun“ (p. 113).

Nu este uitată nici relația actorului cu impresarul, cu agentul lui (care încasează 10% din contracte), dar care ar trebui să fie preocupat întâi să apere interesele artistului, să obțină pentru el rolurile potrivite, astfel încât să intre în atenția oamenilor influenți. Marii actori au în spate un adevărat grup de profesioniști: un contabil, un agent de PR, un avocat și un manager/ impresar. Sunt legături profesionale esențiale, succesul fiind dat de mobilitatea în carieră, de contracte multiple ș.a.

Meserie extrem de solicitantă, actoria necesită și o trusă de supraviețuire – spune Sir Michael Caine – trusă ce poate conține muzică de relaxare (*chill-out*), timp pentru sportul preferat, compania unor prieteni foarte buni sau a familiei, poate pasiunea pentru grădinărit... Orice *hobby*, orice activitate cu efect relaxant, pentru păstrarea echilibrului („a fi nervos înseamnă a fi o victimă“ – p. 237, pentru că „afișezi cea mai intimă emoție în fața unor străini, p. 236“) și menținerea picioarelor pe pământ, când succesul sau eșecul sunt prea puternice și neașteptate și riscă să rupă stabilitatea vieții, prin pierderea înțelegerii adevărate a importanței fiecărui lucru, oricât de mic și de banal, dar parte a normalității și decenței.

„Nu m-am întors niciodată acasă cu stresul de la muncă [...] și nu m-am dus niciodată la muncă cu stresul de acasă. Când sunt la studio, nu există nimic altceva decât studioul, și când sunt acasă, nu există nimic altceva decât acasă“ (p. 283). Înainte de orice, familia rămâne cea mai mare realizare: „fastul, eleganța și praful de stele sunt foarte bune, dar nu îți

pot da o îmbrățișare caldă, cu degete lipicioase, într-o noapte ploioasă“ (p. 288).

În privința criticilor, care pot răni la un moment dat un actor, Sir Michael Caine crede că asumarea unei vieți publice aduce cu sine posibilitatea ca oricine să poată emite o părere despre un rol sau altul. Opiniile critice sunt asumate prin statut de către actori, dar cheia receptării lor stă în îndreptarea atenției „spre oamenii ale căror opinii contează și nu spre cei ale căror păreri nu sunt importante – chiar dacă te ridică în slăvi sau te trântesc la pământ“ (p. 192).

Vă invit să îl revedeți pe Sir Michael Caine în oricare dintre filmele în care a jucat sau să vizionați măcar online poemul *If* de Rudyard Kipling, o capodoperă literară, emblematică pentru valorile societății Regatului Unit – recitată cu toată înțelepciunea senectuții de un actor reprezentativ pentru școala britanică de actorie, extrem de specială și de competitivă. *If* este o lecție de supraviețuire, cu echilibru și cu demnitate, așa cum mărturisește și protagonistul acestei cărți de memorii: „Cineva m-a întrebat odată care este secretul succesului meu, iar răspunsul meu a fost: *Supraviețuirea*. Încă sunt aici. Continui să merg, chiar dacă uneori merg prin iad. În cele din urmă, succesul înseamnă supraviețuire“ (p. 67).

Michael Caine, *Arta de a asculta și alte lecții de viață*, traducere din limba engleză Irina Cerchia, București, Nemira Publishing House, 2019, 294 p.